

Útmutató a szavahihetőség vizsgálatához – Áttekintés

AZ ELEMZÉS LÉPÉSEI

MAGYARÁZAT

Felkészülés a személyes meghallgatásra

1	A HATÓSÁG KÖTELESSÉGE TÁJÉKOZTATÁS ÉS ÚTMUTATÁS	☐	A személyes meghallgatás előtt a hatóság tájékoztatja a kérelmezőt arról, hogy köteles alátámasztani a kérelmében foglaltakat, egyben tanácsot is ad ennek mikéntjéről. A hatóság e kötelezettsége az eljárás egésze során fennáll.
2	A HATÓSÁG KÖTELESSÉGE ALAPVETŐ INFORMÁCIÓK GYŰJTÉSE A KÉRELMEZŐRŐL	☐	Az alapvető személyes információk (kor, nem, állampolgárság, etnikai hovatartozás, fizikai/szellemi állapot, iskolai végzettség, társadalmi helyzet, vallás, városi vagy vidéki származás, rokoni kapcsolatok stb.) rögzítésére szóbeli meghallgatás vagy formanyomtatvány kitöltése útján kerülhet sor. Szükség esetén tolmács segítségét kell igénybe venni. Ebben a szakaszban fel kell tenni a kérdést: „Miért kér menedéket?” Fontos azonban, hogy a részletekre való rákérdezésre ne ekkor kerüljön sor.
3	A DÖNTÉSHOZÓ KÖTELESSÉGE A FELKÉSZÜLÉS A SZEMÉLYES MEGHALLGATÁSRA	☐	A döntéshozó tanulmányozza a kérelemben rögzített tényeket, utána néz a származási országra vonatkozó általános és konkrét információknak, adatokat gyűjt a kérelem konkrét elemeivel kapcsolatban, mérlegeli a kérelmező egyéni és helyzetfüggő körülményeit, ellenőrzi a családtagok esetleges kérelmeit, majd összeírja a meghallgatás során felteendő kérdéseket.

A személyes meghallgatás során

4	A DÖNTÉSHOZÓ KÖTELESSÉGE TÁJÉKOZTATÁS ÉS ÚTMUTATÁS NYÚJTÁSA	☐	A személyes meghallgatás kezdetén a döntéshozó tájékoztatja a kérelmezőt arról, hogy köteles valószínűsíteni a kérelmében foglaltakat és tanácsot is ad ennek mikéntjéről.
5	A DÖNTÉSHOZÓ KÖTELESSÉGE A KÉRELMEZŐ MEGFELELŐ KÉRDÉSEKEL TÖRTÉNŐ SEGÍTÉSE	☐	A döntéshozó megfelelő kérdéseket tesz fel és a verbális, valamint nem-verbális kommunikációja során is pártatlanságot és objektivitást sugall.
6	A DÖNTÉSHOZÓ KÖTELESSÉGE AZ EGYÉNI ÉS HELYZETFÜGGŐ KÖRÜLMÉNYEK FIGYELEMBE VÉTELE	☐	A döntéshozó a kérdések feltevésekor, a válaszok elemzésekor, értékelésekor és értelmezésekor, valamint a további kérdések megválasztásakor köteles tekintetbe venni a kérelmező korát, nemét, kulturális és etnikai hátterét, iskolai végzettségét, társadalmi helyzetét, továbbá szexuális irányultságát, illetve nemi identitását.
7	A DÖNTÉSHOZÓ MAGA IS KÖTELES BIZONYÍTÉKOT GYŰJTENI A KÉRELEMMEL ÖSSZEFÜGGÉSBEN	☐	Szükség esetén a döntéshozó köteles a rendelkezésére álló valamennyi eszközzel bizonyítékot gyűjteni a kérelemmel kapcsolatban, beleértve a kérelem megalapozottságára utaló bizonyítékokat is.
8	A DÖNTÉSHOZÓ KÖTELES LEHETŐSÉGET BIZOSÍTANI A KÉRELMEZŐNEK, HOGY ÉSZREVÉTELEZZE/ MEGMAGYARÁZZA A SZAVAHIHETŐSÉGÉT CÁFOLÓ MEGÁLLAPÍTÁSOKAT	☐	A döntéshozó lehetőséget ad a kérelmezőnek arra, hogy a látszólagos következtetéseket és a nehezen hihető elemeket megmagyarázhassa, illetve a részletek hiányát, vagy a kihagyásokat orvosolhassa. A szavahihetőséget megkérdőjelező megállapításokra való reagálás lehetőségét az egész eljárásban biztosítani kell, egészen a döntéshozatalig. A döntéshozó köteles ésszerű lehetőséget és megfelelő időt adni a kérelmezőnek arra, hogy a kérelmező teljesítse a kötelezettségét a kérelmében foglaltak alátámasztására.

A személyes meghallgatást követően

A kérelmező nyilatkozatai és az egyéb bizonyítékok értékelése

9	A RELEVÁNS TÉNYEK HITELESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA	☐	A lényeges tények hitelességének vizsgálata során a döntéshozó tekintetbe veszi a szavahihetőségre utaló tényezőket a kérelmező egyéni és helyzetfüggő körülményei tükrében, valamint mindazokat a tényezőket is, amelyek hatással vannak a tények döntéshozó általi értelmezésére.
10	A HITELESNEK TEKINTETT RELEVÁNS TÉNYEK KIVÁLASZTÁSA	☐	A kérelmező egészen a döntéshozatalig jogosult további bizonyítékok benyújtására és bármikor jelezheti, hogy újabb bizonyítékot kíván bemutatni a közeljövőben, így biztosítandó, hogy a legfrissebb bizonyítékot is figyelembe vehesse a döntéshozó a határozatában. A döntéshozó köteles megvizsgálni, mely lényeges tényeket tekint megalapozottnak, melyeket nem fogad el, és melyeket értékel kétségesnek.
11	CONSIDER WHETHER TO APPLY THE BENEFIT OF THE DOUBT TO EACH REMAINING FACT	☐	When the statements are on the whole coherent, plausible and consistent with COI, grant the benefit of the doubt to those facts for which there is no supporting documentary or other evidence, including COI, or an element of doubt remains.
12	LIST ALL MATERIAL FACTS THAT HAVE BEEN ACCEPTED AND THOSE THAT HAVE BEEN REJECTED	☐	The accepted material facts provide the basis for the analysis that will be made in Stage II when determining whether the Applicant has a well-founded fear or risks serious harm.

A szavahihetőségi vizsgálat – cél és elvek

A döntéshozóknak nincs korlátlan mérlegelési jogkörük a szavahihetőség vizsgálatát illetően, ugyanis tiszteletben kell tartaniuk az Európai Unió által biztosított alapvető jogokat, az EU alapelveit, továbbá az uniós közigazgatási jogi rendelkezéseket. A döntéshozó köteles együttműködni a kérelmezővel (Kvalifikációs irányelv 4. cikk (1) bek.), a kérelmet egyedi alapon, néhány konkrét tényező figyelembevételével értékelni (4. cikk (3) bek.), és bizonyos körülmények közt elfogadni az alá nem támasztott tényeket is (4. cikk (5) bek.). A kérelmek elbírálására és a határozathozatalra egyénileg, tárgyilagosan és pártatlanul kell sort keríteni (Eljárási irányelv 8. cikk (2) bek.), és a döntéshozónak ismernie kell a menedékjoggal és a menekültüggyel kapcsolatos rendelkezéseket (8. cikk (2) bek. c) pontja), ideértve az Európai Unió Bírósága, az Emberi Jogok Európai Bírósága és a Kínzás Elleni Bizottság normáit, valamint az UNHCR irányelveit is.

ELVEK ÉS NORMÁK	MEGJEGYZÉSEK	☒
KÖZÖS KÖTELESSÉG	Elvekben a kérelmező kötelezettsége, hogy tárgyi és egyéb bizonyítékokkal támassza alá a kérelmében foglaltakat, de a döntéshozó is köteles együttműködni és hozzájárulni a szükséges információk összegyűjtéséhez. A kérelemben foglaltak alátámasztása tehát közös kötelezettség.	☐
EGYÉNI ÉRTÉKELÉS	A szavahihetőségi vizsgálatot egyénre szabottan, az egyéni és helyzetfüggő körülmények figyelembevételével kell lefolytatni.	☐
OBJEKTÍV ÉS PÁRTATLAN ÉRTÉKELÉS	A nemzetközi védelem megszerzésére irányuló eljárás nem két ellenérdekű fél közt zajlik. A szavahihetőség vizsgálatát tárgyilagosan és pártatlanul kell lefolytatni. A döntéshozónak tisztában kell lennie azzal, hogy a saját értékei, előítéletei, nézetei, valamint fizikai, illetve lelkiállapota befolyásolhatják a vizsgálat tárgyilagosságát, így ezen tényezők hatásait a lehető legkisebbre kell szorítania.	☐
BIZONYÍTÉKON ALAPULÓ ÉRTÉKELÉS	A döntéshozó a tényeket csak bizonyíték alapján fogadhatja, illetve utasítja el. A szavahihetőség nem kérdőjelezhető meg megalapozatlan feltételezések, szubjektív spekuláció, sejtés, sztereotípiák vagy megérzések alapján.	☐
A LÉNYEGES TÉNYEK ELŐTÉRBE HELYEZÉSE	A kérelem megalapozottsága a lényeges tények alapján dől el. Az egyéb tények e szempontból nem relevánsak. A szavahihetőség vizsgálatát azon lényeges tények alapján kell elvégezni, amelyek a kérelem elbírálása szempontjából a legjelentősebbek. A szavahihetőséget cáfoló megállapításoknak jelentős tényekhez kell kapcsolódniuk, kevésbé releváns kérdésekre nem alapozhatók ilyen következtetések.	☐
A SZAVAHIHETŐSÉGET CÁFOLÓ MEGÁLLAPÍTÁSOKRA VALÓ REAGÁLÁS LEHETŐSÉGE	Minden kérelmezőt megillet a meghallgatáshoz való jog [az EU Alapjogi Chartája, 41. cikk]. Ennek megfelelően a kérelmező jogosult magyarázatot adni vagy megjegyzést tenni minden olyan ténnyel kapcsolatban, amely alapján a döntéshozó kételkedik a kérelmező szavahihetőségében. A döntéshozónak ésszerű keretek közt lehetővé kell tennie a kérelmező számára, hogy az illető reagálhasson minden olyan problémára, amely a szavahihetőségének cáfolatához vezethet.	☐
VALAMENNYI BIZONYÍTÉK FIGYELEMBEVÉTELE AZ ÉRTÉKELÉSKOR	A szavahihetőségi vizsgálatot valamennyi, a kérelmező által adott és a döntéshozó által összegyűjtött és rendelkezésre álló információ alapján kell elvégezni, ideértve a kérelmező kiegészítő magyarázatait a látszólagos következetlenségekre, kihagyásokra, illetve a homályos vagy nehezen hihető állításokra. A döntéshozó tartózkodjon attól, hogy az egyes lényeges tények hitelességéről a többi ténytől függetlenül határozzon.	☐
ALAPOS ÉS SZIGORÚ ELLENŐRZÉS	Mivel a menekültügyekben hozott határozatok közvetve gyakran élet és halál kérdésében döntenek, fontos, hogy minden ügyben alapos és szigorú ellenőrzésnek vessék alá a rendelkezésre álló tényeket. A kérelmezőnek meg kell engedni, hogy az ügyét teljes terjedelemben előadhassa, az összes benyújtott bizonyítékot figyelembe kell venni, a döntéseket az összes rendelkezésre álló információ alapján kell meghozni, és a döntéshozó köteles minden kétséget eloszlatni a határozatában.	☐
A KÉTSÉG A KÉRELMEZŐ JAVÁRA SZÓL	Mivel a döntések tépje rendkívül nagy, és mivel – a kérelmező és a döntéshozó információszerzési erőfeszítései ellenére – a lényeges tények tekintetében könnyen maradhat némi bizonytalanság, esetenként meg kell fontolni a „kétség a kérelmező javára szól” elv alkalmazását.	☐
VILÁGOS MEGÁLLAPÍTÁSOK ÉS STRUKTURÁLT MEGKÖZELÍTÉS	A szavahihetőség vizsgálata során dől el, hogy mely tényeket fogad el a döntéshozó és így mely tényeket vesz figyelembe az üldöztetéstől való félelem, továbbá a súlyos sérelem veszélyének értékelése során. A „kétség a kérelmező javára szól” elve lehetővé teszi a döntéshozó számára, hogy egyértelműen döntsön azon lényeges tények elfogadásáról vagy elutasításáról, amelyek kapcsán kétségei maradtak. A strukturált megközelítés révén megfelelően alkalmazhatók az irányadó normák.	☐

A tények összegyűjtése: A kérelmező kötelezettsége a kérelemben foglaltak alátámasztására

A Kvalifikációs irányelv 4. cikk (1) bekezdése szerint: „A tagállamok a kérelmező kötelezettségének **tekinthetik**, hogy **a lehető leggyorsabban** bemutasson minden, a nemzetközi védelem iránti kérelem megalapozásához szükséges bizonyítékot.”

A Kvalifikációs irányelv 4. cikk (2) bekezdése felsorolja a kérelem alátámasztásához szükséges **bizonyítékokat**, amelyek „a kérelmezőtől kapott (...) információk, valamint **a kérelmező rendelkezésére álló (...) dokumentumok**.”

A 4. cikk (5) bekezdés a) pontja előírja, hogy a kérelmező köteles **mindent megtenni** kérelmének alátámasztása érdekében.

A 4. cikk (5) bekezdés b) pontja szerint „az egyéb jelentős, de hiányzó bizonyítékok vonatkozásában **kielégítő magyarázatot**” kell adni.

A KÉRELMEZŐ „ELVI” KÖTELEZETTSÉGE A KÉRELEMBEN FOGLALTAK ALÁTÁMASZTÁSÁRA

KÖTELESSÉG	☒	MAGYARÁZAT	A BIZONYÍTÉKOK	☒
1. A KÉRELMEZŐ MINDENT KÖTELES MEGTENNI	☐	A bizonyíték szóbeli vagy tárgyi lehet. Bizonyítékok a kérelmező nyilatkozatai, valamint a szakértők, a családtagok és mások tanúvallomásai. Tárgyi bizonyítékok pl. az írásbeli, grafikai, digitális és vizuális anyagok, a származási országgal kapcsolatos információk, az egyéb becsatolt fizikai bizonyítékok (pl. fizikai tárgyak, felvétel sebhelyekről), valamint a hang- és videofelvételek. Bizonyíték minden, ami megerősít vagy alátámaszt valamely releváns tényt, illetve azzal összefügg.	Kor	☐
2. A KÉRELMEZŐTŐL KAPOTT INFORMÁCIÓK, VALAMINT A KÉRELMEZŐ RENDELKEZÉSÉRE ÁLLÓ DOKUMENTUMOK	☐	A kérelmező kötelessége a kérelemben foglalt alátámasztása, de ez nem jelenti azt, hogy köteles lenne tárgyi vagy más bizonyíték bemutatására minden hivatkozott releváns tényre nézve. A kérelmező nyilatkozatai is bizonyítékok és akár önmagukban is elegendőek a kérelem megalapozására. Nem feltétlenül áll rendelkezésre tárgyi vagy más bizonyíték minden hivatkozott tényrel kapcsolatban.	Nem	☐
3. A KÉRELEMBEN FOGLALTAK „LEHETŐ LEGGYORSABB” ALÁTÁMASZTÁSA	☐	A döntéshozó nem támaszthat nehezen teljesíthető igényeket azzal kapcsolatban, hogy a kérelmezőnek milyen tárgyi és egyéb bizonyítékot kell bemutatnia/tud elvárható módon beszerezni. Annak értékelése során, hogy a kérelmező „mindent” megtett-e, figyelemmel kell lenni a kérelmező egyéni és helyzetfüggő körülményeire, ideértve a tárgyi és egyéb bizonyítékok beszerzésére való lehetőségeit, eszközeit.	Személyazonosság, állampolgárság(ok), etnikai hovatartozás	☐
4. EGYÉB JELENTŐS, DE HIÁNYZÓ BIZONYÍTÉKOK VONATKOZÁSÁBAN KIELÉGÍTŐ MAGYARÁZAT	☐	Előfordulhat, hogy a bizonyítékok mérlegelésének megkezdése után további nyilatkozatot vagy bizonyítékot kérnek a kérelmezőtől, vagy a kérelmező kíván további nyilatkozatot tenni, illetve bizonyítékot benyújtani. A „lehető leggyorsabban” értelmezéséhez szükség van az egyéni és helyzetfüggő körülmények ismeretére, mert ezek akadályozhatják az információk átadását, valamint befolyásolhatják a tárgyi és egyéb bizonyítékok beszerzésének lehetőségét. E körben figyelembe kell venni a származás helye szerinti országban fennálló körülményeket.	A származás vagy a szokásos tartózkodási hely szerinti ország	☐
			Családtagok	☐
			Oktatás	☐
			Társadalmi helyzet	☐
			Városi/vidéki háttér	☐
			Vallás	☐
			Dokumentumok	☐
			Fizikai/szellemi egészség	☐
			Korábbi menedékkérelmek	☐
			A nemzetközi védelem kérelmezésének okai	☐

A tények összegyűjtése: A döntéshozó együttműködési kötelezettsége

Az EU Kvalifikációs irányelvének 4. cikk (1) bekezdése szerint: „A kérelem szempontjából jelentőséggel bíró bizonyítékok értékelése a kérelmezővel **együttműködve** a tagállam **kötelessége**.”

Az Európai Bíróság egy határozatában kifejtette, hogy „bár a kérelmező kötelezettsége, hogy bemutasson minden, a kérelmének megalapozásához szükséges bizonyítékot, továbbra is fennáll, hogy e kérelem releváns információinak meghatározására vonatkozó szakaszban az érintett tagállamnak a kérelmezővel együtt kell működnie”.

A DÖNTÉSHOZÓ EGYÜTTMŰKÖDÉSI KÖTELEZETTSÉGE

KÖTELESSÉG	☒	MAGYARÁZAT
1. DÖNTÉSHOZÓI TÁJÉKOZTATÁS ÉS TANÁCSADÁS A KÉRELMEZŐNEK	☐	Nem elvárás, hogy a kérelmező tisztában legyen a kérelme alátámasztására vonatkozó kötelezettségével, e kötelezettség teljesítésének módjával, valamint azzal, hogy mely tények, illetve mely tárgyi és egyéb bizonyítékok relevánsak. A döntéshozó tájékoztatni köteles a kérelmezőt arról, hogy mit kell tennie a kérelme megalapozásához. A tájékoztatást a kérelmező által értett nyelven kell megadni. A döntéshozó felszólítja a kérelmezőt, hogy nyújtsa be azokat a bizonyítékokat, amelyek beszerzése elvárható tőle, és közli a kérelmezővel a bizonyítékok benyújtásának határidejét, illetve azt, hogy milyen eszközök állnak a kérelmező rendelkezésére azért, hogy a szükséges bizonyítékokat bemutathassa. A tájékoztatást úgy kell időzíteni, hogy a kérelmezőnek lehetősége is legyen a kötelezettségei teljesítésére.
2. DÖNTÉSHOZÓI ÚTMUTATÁS AZ MEGHALLGATÁS SORÁN MEGFELELŐ KÉRDEZÉSI TECHNIKÁKKAL	☐	A döntéshozó segíti a kérelmezőt a kérelem lényeges tényeivel kapcsolatos releváns információk összegyűjtésében. A kérelem alátámasztásának lehetővé tétele érdekében a döntéshozó eldöntendő, puhatolózó jellegű, továbbá kifejtendő választ igénylő kérdéseket is feltesz a kérelmezőnek. A kérdező verbális, valamint nem verbális kommunikációja is pártatlanságot, valamint objektivitást sugall a meghallgatás teljes ideje alatt. A kérdéses során a kérdezőnek figyelemmel kell lennie a kérelmező egyéni és helyzetfüggő körülményeire. A kérdezőnek az egész eljárás során tiszteletben kell tartania a szavahihetőségi vizsgálat szabályait, valamint a kérelmező emberi méltóságát.
3. LEHETŐSÉG BIZTOSÍTÁSA A KÉRELMEZŐNEK ARRA, HOGY TISZTÁZZA A SZAVAHIHETŐSÉGÉT MEGKÉRDŐJELEZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOKAT	☐	A kérelmezőnek a határozathozatalig lehetővé kell tenni azt, hogy a rá nézve kedvezőtlen megállapításra reagálhasson. A döntéshozó köteles azonosítani a következetlenségeket, ellentmondásokat, eltéréseket, kihagyásokat és irreális állításokat, és ezeket közölni a kérelmezővel. Előfordulhat, hogy ezekre tekintettel a döntéshozónak újra beszélnie kell a kérelmezővel, vagy más módon kell lehetőséget adnia neki a fentiek tisztázására. Ha a kérelmező magyarázattal szolgál, ezt a döntéshozó köteles figyelembe venni a végleges döntés előtt.
4. DÖNTÉSHOZÓI BIZONYÍTÉKGYŰJTÉS A DÖNTÉSHOZÓ SAJÁT ESZKÖZEIVEL	☐	A kérelmező gyakran nehezen tud beszerezni az állításait alátámasztó tárgyi és más bizonyítékokat; ilyen esetben a döntéshozó gyűjti össze a kérelmező által hivatkozott lényeges tényekkel kapcsolatos bizonyítékokat és egyéb konkrét információkat, ideértve szükség esetén a hivatkozott tényeket alátámasztó bizonyítékokat is.
4.1 A SZÁRMAZÁSI ORSZÁGRA VONATKOZÓ ÉS EGYÉB INFORMÁCIÓK	☐	A döntéshozó a saját eszközeivel bizonyítékokat, illetve a származási országra vonatkozóan általános és konkrét információkat szerez be. A származási országra vonatkozó információknak relevánsnak, pontosnak, tárgyilagosságnak, pártatlannak, megbízhatónak és frissnek kell lennie. A döntéshozó értékeli a kérelmezői nyilatkozatokat és a többi bizonyítékot annak fényében, amit általában tudni lehet a származási vagy a szokásos tartózkodási hely szerinti országban fennálló helyzetről, valamint az ügygel kapcsolatos konkrét bizonyítékokra is figyelemmel. A döntéshozó a tárgyilagosság és a pártatlanság elvének megfelelően köteles eljárni és erre tekintettel előfordulhat, hogy a hivatkozott tényeket alátámasztó (és nem csak cáfoló) bizonyítékot is köteles gyűjteni.
4.2 A SZIGORÚ ELLENŐRZÉS ELVE	☐	A döntéshozó köteles értékelné a kérelem alátámasztásával kapcsolatban összegyűjtött összes anyagot, további köteles a kérelmező egyéni és helyzetfüggő körülményeit maradéktalanul figyelembe kell venni. A döntéshozó köteles tekintetbe venni az általa beszerzett anyagokat is. A döntéshozó felelős azért, hogy az ilyen információk megalapozottságával kapcsolatos kétségeket eloszlassa.

A szavahihetőség vizsgálata

– Figyelembe veendő tények

1/2

A KÉRELMEZŐT ÉRINTŐ TÉNYEZŐK

A szavahihetőség vizsgálatát bizonyos jogelvek és normák mentén kell elvégezni. A vizsgálat során a kérelmező egyéni és helyzetfüggő körülményeit is maradéktalanul figyelembe kell venni. E körülmények közé tartoznak a kérelmező személyes háttére (életkor, állampolgárság, etnikai hovatartozás, nem, szexuális irányultság, nemi identitás, iskolai végzettség, társadalmi helyzet, vallás, kulturális és vidéki/városi háttér, szellemi és fizikai állapot), a kérelmező rossz bánásmóddal, kínzással, üldöztetéssel és más súlyos emberi jogi sérelmekkel kapcsolatos múltbeli tapasztalatai, a kérelmező származási vagy szokásos tartózkodási helye szerinti országának jogi, intézményi, politikai, szociális, vallási és kulturális környezete, az ország emberi jogi helyzete, az erőszak foka és az állami védelem elérhetősége. A döntéshozóknak képesnek kell lennie arra, hogy a földrajzi, társadalmi-gazdasági, műveltségi, nemi és vallási választóvonalakon túllépjen és más háttérű személyek tapasztalatait is figyelembe vegye.

AZ EMBERI EMLÉKEZŐTEHETSÉG KORLÁTAI ÉS VÁLTOZATAI	MAGYARÁZAT
VISSZAEMLÉKEZÉS	A döntéshozóknak tisztában kell lennie azzal, hogy az emberek képessége az emlékek rögzítésére, megőrzésére és felidézésére változó. A vizuális, a verbális és a hallott információkat az emberi agy nem az élmény pontos másolataként őrzi meg, hanem a visszaidézéskor rekonstruálja azokat. Nincs két olyan ember, akik ugyanazt az élményt ugyanúgy idéznék fel, így némi inkonzisztencia elkerülhetetlen. Az emlékek idővel megváltoznak, ráadásul gyakran jelentős mértékben módosulnak, „elkopnak”, a részletek elvesznek. Ismétléssel, vagyis az esemény elmesélésével bizonyos emlékek elhalványulnak, mások eltorzulnak, megint mások pedig élénkebbé válnak.
EMLÉKEZÉS TÉNYEKRE, DÁTUMOKRA ÉS TÁRGYAKRA	Az emberek általában rosszul vagy egyáltalán nem emlékeznek a dátumokra, időpontokra, az események gyakoriságára, tartamára, sorrendjére, a tulajdonnevekre, a beszélgetések szó szerinti tartalmára, a kevésbé fontos információkra és a köznapi tárgyak megjelenésére. Az emberek szinte mindig következtetés, becslés és találgatás útján próbálják felidézni az emlékeiket és ennek eredménye jellemzően pontatlan.
ÉRZELEM ÉS EMLÉKEZÉS	A heves érzelmek gyengítik az emlékek kódolását. Az önéletrajzi memória visszaidézését gyakran befolyásolja az adott személy hangulata.
ELMESÉLÉS	A visszaemlékezés körülményei alapvetően meghatározzák az emlékek helyreállítását. A memória működését befolyásolja a kérdés jellege (pl. hogy eldöntendő vagy kifejtendő kérdés-e) és a feltevésének módja. Az emlékezést befolyásolják a sugallatok, különösen akkor, ha a válaszadó nyomás alatt van, kevés az önbizalma, vagy a kérdezőt negatívnak, illetve kritikusnak látja. Más lehet az előhívott információ attól függően is, hogy meghallgatás keretében vagy önállóan kitölthető kérdőív formájában kérdezik rá.
A TRAUMA HATÁSA A MEMÓRIÁRA ÉS A VISELKEDÉSRE	A traumát átélő személyek gyakran az elkerülés jeleit mutatják, vagyis nem hajlandók a traumát okozó eseményekre gondolni és azokról beszélni. Előfordul, hogy disszociációt tapasztalnak a traumatikus élmény idején vagy akkor, amikor visszaemlékezniük rá és így nem tudják felidézni a trauma egyes vagy valamennyi aspektusát, mivel azok eredetileg sem rögzültek. Érzelmi bénulást is átélhetnek és érzelmileg eltávolodhatnak azoktól a tényektől, amelyekre vissza kellene emlékezniük. Megesik, hogy csak benyomásokra (érzelmek, érzések, hangok, szagok) vagy emléktöredékekre emlékeznek és csak apróbb emlékmorzskákat és benyomásokat tudnak felidézni az élménnyel összefüggésben. Az emberek a mellékes részletek rovására többnyire jobban emlékeznek a központi jelentőségű részletekre , vagyis amelyekre odafigyeltek. A fogva tartásnak hatása lehet az emberek azon képességére, hogy események konkrét részleteit rögzítsék, illetve ezekre visszaemlékezzenek. Az emberek gyakran általános információkra (sematikus memória) hagyatkoznak bizonyos helyzetekkel kapcsolatban, hogy ne kelljen visszaemlékezniük bizonyos fájdalmas eseményekre.
FÉLELEM ÉS BIZALOMHIÁNY	A kérelmezők olykor nem bíznak a hatóságban vagy a tolmácsban. A kérelmezők egy része ószintén tart attól, hogy üldözőik kapcsolatokat rendelkeznek más országokban, így akár a menedéket nyújtó országban is. Ráadásul előfordulhat, hogy azért nem hajlandók bizonyos releváns tények közlésére vagy megosztására, mert féltik a rokonaik, barátaik vagy munkatársaik életét. Azok a személyek, akiknek a félelme szexuális és nemi alapú erőszakhoz, emberkereskedelemből, vagy a nemükhöz, szexuális irányultságukhoz vagy nemi identitásukhoz kapcsolódik, gyakran a családjuk, a közösségük vagy az emberkereskedők haragjától tartanak. A kérelmezők alkalmanként tartanak azoktól is, akik az utazásukat és az országba való belépésüket segítették.
KULTURÁLIS HÁTTÉR ÉS SZOKÁSOK	A kulturális háttérkülönbsége befolyásolja a felek közti kommunikációt. Az információk megértése és értelmezése is függ az adott személy kulturális háttéréől. Az egyének kulturális háttére meghatározhatja az információ átadásának módját és annak interpretációját is. Félreértéshez vezethet és a szavahihetőségi vizsgálat megbízhatóságának csorbulását okozhatja az, ha nem ismerjük fel, hogy az egyes szavak, fogalmak és koncepciók az egyes kultúrákban eltérő tartalommal bírhatnak. Még az idő, távolság és hely koncepcióját is befolyásolja a megfigyelő kultúrája. Az idő felfogása a világ más részein eltér a nyugati megközelítéstől és az eseményeket gyakran évszakok, vallási ünnepek és más ünnepélyek alapján helyezik el időben. Sőt, bizonyos helyeken a születési dátumnak és a különböző évfordulóknak sincs akkora jelentőségük. A kérelmező kulturális háttére és szabályai meghatározhatják azt is, hogyan adja elő a személyes történetét. Bizonyos országokban megszokott, hogy egy nő zárkózottan él, alig kommunikál idegenekkel és a hatóságokkal és természetesnek tartja, hogy egy férfi rokona beszél helyette.
OKTATÁS	A kérelmező végzettsége is meghatározhatja azt, hogy mennyire hatékonyan tudja elmagyarázni a kérelme okait, hogy megfelelő válaszokat tud-e adni a kérdésekre, ideértve többek közt a történelmi, földrajzi, politikai és társadalmi-gazdasági tárgyú általános kérdéseket, és hogy jól értelmezi-e az egyes események tágabb kontextusát.

A szavahihetőség vizsgálata – Figyelembe veendő tények

2/2

A KÉRELMEZŐT ÉRINTŐ TÉNYEZŐK (FOLYT.)

TÁRSADALMI NEM	Az ember társadalmi neme döntő jelentőségű az önazonosság, státusza, feladatai, felelősségi köre és a társadalmon belüli hatalmi viszonyok szempontjából. A nemi szerepeket a társadalom határozza meg és ekként minden társadalomban és kultúrában eltérőek, továbbá az emberek kora, vallása, etnikai és társadalmi származása is érinti a nemi szerepek tartalmát, amely az esetleges társadalmi változások függvényében is módosulhat. A nemi szerepek hatással vannak a nők és férfiak hozzáállására, viselkedésére, szerepeire és tevékenységére. A két nem többnyire korántsem egyenlő, hatalmi egyensúlytalanság áll fenn közöttük. A nemi szerepek az üldöztetéssel és a súlyos sérelemmel kapcsolatos élményeket és ekként a menedékjogi kérelmek tartalmát is meghatározzák. A döntéshozónak a kérelmező történetét a kérelmező nemének, valamint korának, kultúrájának, vallásának, családi háttérének, társadalmi-gazdasági helyzetének tükrében kell értékelnie, és tartózkodnia kell attól, hogy a kérelmező nemére vonatkozó sztereotípiák, valamint felszínes, téves vagy nem helyénvaló felfogások alapján vonjon le következtetéseket.
SZEXUÁLIS IRÁNYULTSÁG ÉS NEMI IDENTITÁS	Az LMBTI kérelmezőknek gyakran el kell hallgatniuk a szexuális irányultságukat/nemi identitásukat, hogy elkerüljék a rossz bánásmódot, ez pedig önmegtagadást, szorongást, szégyent, elszigetelődést, öngyűlöletet és lelki sérüléseket okozhat, így gyakran fel sem fedik kérelmük valódi okát. Az LMBTI kérelmezők közül sokaknak rossz bánásmódot, hátrányos megkülönböztetést, zaklatást és marginalizációt kellett elszenvedniük, a társadalmi normák pedig megnehezítik az ezekről való beszélgetést. Előfordul, hogy azok az LMBTI kérelmezők, akik a szexuális irányultságuk/nemi identitásuk fokozatos elfogadásának szakaszában vannak, az eljárás során módosítanak a kérelmükön. Az ilyen kérelmezők tapasztalatait, és ekként a szexuális irányultságuk/nemi identitásuk kifejezésének módját is befolyásolja a kulturális, gazdasági, családi, politikai, vallási és társadalmi háttérük. Nem szabad, hogy a döntéshozó a szavahihetőségi vizsgálatot az LMBTI kérelmezők tapasztalatainak felületes ismeretére vagy téves, illetve sztereotíp feltevésekre alapozza.
MEGBÉLYEGZÉS ÉS SZÉGYEN	A megbélyegezés, a szégyen, illetve a család vagy a közösség elutasításától való félelem gátja az őszinteségnek. A nemi alapú erőszak áldozatait gyakran erkölcsileg felelősnek tekintik az esetért, amelyet kulturális szempontból elfogadhatatlannak és szégyenteljesnek értékel a közösség. Az áldozat sokszor traumát él át, szégyent érez, önmagát okolja, illetve emlékezetkiesést vagy emléktorzulást tapasztal. A stigmatizáció is oka lehet annak, hogy nem áll rendelkezésre tárgyi vagy más bizonyíték (pl. orvosi jelentés vagy országinformáció).
EGYÉB TÉNYEZŐK	Életkor, társadalmi helyzet, szakma, vallás és hit, városi vagy vidéki háttér stb.

A DÖNTÉSHOZÓT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Az objektivitás és pártatlanság követelményére tekintettel olyan szavahihetőségi vizsgálatra van szükség, amelyben a szubjektív elem a lehető legkisebb szerepet játssza. A döntéshozónak tisztában kell lennie azzal, hogy a szubjektivitás a következő területeken jelentkezhet:

A DÖNTÉSHOZÓ GONDOLKODÁSI FOLYAMATA	Ha a döntéshozó már véleményt alkotott, hajlamos hitelt adni a véleményét alátámasztó bizonyítékoknak még akkor is, ha a bizonyítékok hibásak. Ez az úgynevezett dicsfényhatás: egy olyan folyamat, melynek eredményeként fennáll annak a veszélye, hogy a döntéshozó vagy mindent elhisz, vagy pedig semmit sem. A dicsfényhatás révén megnő az első benyomás súlya és a döntéshozó a később szerzett információkat irrelevánsnak tekintheti.
A DÖNTÉSHOZÓ EGYÉNI ÉS HELYZETFÜGGŐ KÖRÜLMÉNYEI	Nem szabad, hogy a döntéshozó a saját háttéré és élettapasztalatai alapján végezze el a szavahihetőségi vizsgálatot (tehát sose kérdezze magától azt, hogy ő vagy egy ismerőse mit tett volna az adott helyzetben). Fontos, hogy a döntéshozó tisztában legyen azzal, hogy látásmódját a saját iskolázottsága hogyan befolyásolja. A döntéshozó nem veheti figyelembe azt, hogy ő maga általában mit tekint hihetőnek és mit nem. A döntéshozónak tudnia kell, hogy az ember hajlamos olyan állítások valószínűségét történő elfogadására, amelyek a saját meggyőződésével logikailag összekapcsolhatók vagy összeegyeztethetők.
A DÖNTÉSHOZÓ LELKIÁLLAPOTA	Nem szabad, hogy a döntéshozó eleve szkeptikusan vagy elutasítón álljon hozzá a kérelemhez, mert ez befolyásolhatja, torzíthatja a szavahihetőségi vizsgálat eredményét. A döntéshozó nem bosszankodhat és nem lehet ingerült akkor, ha úgy véli, hogy a kérelmezőt hazugságon kapták. A szubjektivitás legjobb ellenszere a tudatosság.
A DÖNTÉSHOZÓ POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS INTÉZMÉNYI KÖRNYEZETE	A döntéshozónak tisztában kell lennie azzal, hogy hozzáállását, gondolkodásmódját meghatározhatja az illegális bevándorlást ellenző társadalmi, politikai és intézményi környezet. A döntéshozónak arról sem szabad elfeledkeznie, hogy az eljárás célja a védelem biztosítása és az alapvető jogok garantálása.
A FELADAT REPETITÍV JELLEGE	A feladat repetitív jellege miatt előfordulhat, hogy a döntéshozó a kérelmeket esettípusok szerint osztályozza és előítéletei vannak az egyes esettípusokba tartozó kérelmezők szavahihetőségével kapcsolatban.
KIÉGÉS, SZAVAHIHETŐSÉG ERŐZÍÓJA, ÉRZELMI LEVÁLÁS, STRESSZ ÉS HELYETTES TRAUMA	Pszichológiai értelemben megviselheti a döntéshozót, ha rendszeresen hall történeteket kínzásról, erőszakról és rossz bánásmódról. Az ezek megalapozottságában való kételkedés gyakori stratégia a hallottak feldolgozására, de alááshatja a döntéshozó tárgyilagosságát és pártatlanságát. Az érzelmi leválás hitetlenkedéssé fajulhat és a döntéshozó vonakodhat attól, hogy elhiggye a kérelmező beszámolóját.

Szavahihetőségre utaló tényezők

A szavahihetőségi vizsgálat az az eljárás, amely során a döntéshozó beszerzi a kérelmezőtől a releváns adatokat, megvizsgálja ezeket a rendelkezésére álló valamennyi információ tükrében és eldönti, hogy mely állítások, illetve a kérelem lényeges elemeihez kapcsolódóan mely bizonyítékok fogadhatók el valósként. Ezeket az elfogadott tényeket lehet figyelembe venni az üldöztetéstől való megalapozott félelem, valamint a súlyos sérelem valószínűségének értékelése során.

A kérelmeket önállóan, tárgyilagosan és pártatlanul kell vizsgálni és elbírálni, szem előtt tartva azt is, hogy nincs olyan módszer, amely segítségével csálthatatlanul és teljesen objektíven megállapítható lenne a kérelmező által hivatkozott lényeges tények hitelessége. A szubjektivitás minimalizálása érdekében szavahihetőségre utaló indikátorokat kell alkalmazni, habár olyan indikátor nem létezik, amely alapján egyértelműen eldönthető, hogy a kérelmező szavahihető-e. A döntéshozónak ismernie kell azokat a feltételezéseket, amelyeken az egyes indikátorok alapulnak, és tudnia kell, hogy milyen tényezők és körülmények tehetik azokat adott esetben irrelevánssá vagy megbízhatatlanná (lásd a szavahihetőségi vizsgálatot befolyásoló tényezőkről szóló részt).

SZAVAHIHETŐSÉGRE UTALÓ TÉNYEZŐK	MAGYARÁZAT
KELLŐEN RÉSZLETES ÉS KONKRÉT ELŐADÁS	A döntéshozó köteles megvizsgálni, hogy a kérelmező beszámolójának részletezettsége, jellege hiteles személyes élményre utal-e egy olyan személy részéről, aki hasonló egyéni körülmények között él (kor, nem, származási térség, végzettség stb.).
BELSŐ ÖSSZHANG (KÖVETKEZETESSÉG)	A belső összhang vagy következetesség a meghallgatáson tett kijelentések közötti, a kérelmező szóbeli és írásbeli nyilatkozatai közötti, valamint a kérelmezői kijelentések és a tárgyi vagy egyéb kérelmezői bizonyítékok közti összhangot jelenti. Az összhang akkor áll fenn, ha az egyes információk közt nincsenek ellentmondások vagy eltérések.
A KÉRELMEZŐ NYILATKOZATAI, VALAMINT A CSALÁDTAGOK ÉS/VAGY TANÚK ÁLTAL SZOLGÁLTATOTT INFORMÁCIÓK KÖZTI ÖSSZHANG	A kérelmező által hivatkozott tények, valamint a családtagjai és a többi tanú nyilatkozatai közötti összhang is igazolhatja a kérelmező szavahihetőségét.
A KÉRELMEZŐ NYILATKOZATAI, VALAMINT AZ ELÉRHETŐ ÁLTALÁNOS ÉS KONKRÉT INFORMÁCIÓK KÖZTI ÖSSZHANG	A döntéshozó köteles a kérelmező által bemutatott lényeges tények megalapozottságát a származási vagy szokásos tartózkodási hely szerinti országban fennálló helyzettel kapcsolatos közismert tények, továbbá független és friss országinformációk, a rendelkezésre álló konkrét információk és más szakértői bizonyítékok (orvosi, antropológiai, nyelvelemzési és okirat-elemzési szakvélemények) tükrében megvizsgálni.
HIHETŐSÉG	Az tekinthető „híhetőnek”, ami ésszerűnek vagy valószínűnek tűnik. A döntéshozónak figyelnie kell arra, hogy a szavahihetőségi vizsgálat eredményét ne szubjektív feltételezésekre, prekoncepciókra, sejtésekre és spekulációra, hanem független, tárgyilagos, megbízható és aktuális bizonyítékokra alapozza.

A szavahihetőségi vizsgálat strukturált megközelítése

A nemzetközi védelemről határozó döntési folyamatnak két szakasza van. Az első szakasz során információt gyűjt a döntéshozó, azonosítja a kérelem lényeges tényeit és eldönti, hogy a kérelmező nyilatkozatai és a többi bizonyíték közül melyek fogadhatók el. A második fázisban kerül sor az üldöztetéstől való megalapozott félelem, valamint a súlyos sérelem valós veszélyének értékelésére.

LÉPÉSEK	MAGYARÁZAT	☒	
ELSŐ FÁZIS: A kérelmező nyilatkozatai és az egyéb bizonyítékok hihetőségének értékelése			
Megjegyzés: A szavahihetőséget megkérdőjelező megállapításokra való reagálás lehetőségét egészen a döntéshozatalig biztosítani kell.			
1. LÉPÉS: A KÉRELEMBEN FOGLALTAK ALÁTÁMASZTÁSA ÉRDEKÉBEN SZÜKSÉGES VALAMENNYI INFORMÁCIÓ ÖSSZEGYŰJTÉSE	A kérelmet megalapozó nyilatkozatok és egyéb bizonyítékok beszerzése a kérelmezőnek és a döntéshozónak is feladata. A kérelmező és a döntéshozó egészen a döntéshozatalig benyújthatnak, illetve szerezhetnek új bizonyítékokat. Tekintettel arra, hogy a kérelmező nincs feltétlenül tisztában azzal, hogy mi szükséges a nemzetközi védelem megalapozásához, a tények széles körű vizsgálatára van szükség.	☐	
↓			
2. LÉPÉS: A LÉNYEGES TÉNYEK MEGHATÁROZÁSA	A döntéshozó az ügy szempontjából releváns tények összegyűjtését követően eldönti, mely tények kapcsolhatók olyan indokhoz, amely alapján nemzetközi védelem illeti meg a kérelmezőt. A menekülti jogállás megadásával kapcsolatos döntéseket a kérelem lényeges tényeinek vizsgálata alapján kell meghozni. A kérelem megalapozottsága a lényeges tények alapján dől el, így fontos azok körének pontos azonosítása.	☐	
↓			
3. LÉPÉS: AZ EGYES LÉNYEGES TÉNYEK HITELESSÉGÉNEK VIZSGÁLATA	Az egyes lényeges tények hitelességének vizsgálata során a döntéshozó tekintetbe veszi a szavahihetőségre utaló tényezőket a kérelmező egyéni és helyzetfüggő körülményei tükrében, valamint mindazokat a tényezőket is, amelyek hatással lehetnek az adott tények értelmezésére.	☐	
↓			
4. LÉPÉS: ANNAK ELDÖNTÉSE, HOGY MELY LÉNYEGES TÉNY TEKINTHETŐ			
↓			
1 Elfogadott lényeges tények Az elfogadott tények egymással összhangban vannak, kellően részletezettek, továbbá hihetők, függetlenül attól, hogy tárgyi vagy egyéb.	2 Elutasított lényeges tények Az elutasított tények nem kellően részletezettek, nem következetesek és nehezen hihetők.	3 Bizonytalan lényeges tények A bizonytalan tények azok a tények, amelyekhez nem áll rendelkezésre tárgyi vagy egyéb bizonyíték, vagy amelyeket nem sikerült minden kétséget.	☐
		↓	
5. LÉPÉS: ANNAK MÉRLEGELÉSE, HOGY A MÉG KÉTSÉGES TÉNYEKET FIGYELEMBE LEHET-E VENNİ A KÉRELMEZŐ JAVÁRA	A döntéshozónak meg kell fontolnia a „kétség esetén a kérelmező javára kell dönteni” elv alkalmazását minden olyan további lényeges tény vonatkozásában, amelyeket nem tekint minden kétséget kizáróan bizonyítottnak, ha a nyilatkozatok összességükben következetesek, hihetők és a származási országra vonatkozó információkkal összhangban vannak, továbbá a kérelmező meg tudta magyarázni az esetleges következtelenségeket, ellentmondásokat, kihagyásokat és nehezen hihető tényeket.	☐	
↓			
ÍRÁSOS HATÁROZAT: A HATÁROZATBAN EGYÉRTELMEŰEN MEG KELL JELÖLNI, HOGY MELY TÉNYEK FOGADHATÓK EL, ÉS MELYEKET UTASÍTOTT EL A HATÓSÁG, ÉS EZEKET A DÖNTÉSEKET INDOKOLNI KELL	A döntéshozónak rögzítenie kell azokat az elfogadott lényeges tényeket, amelyeket a megalapozott félelemre/súlyos sérelem veszélyére vonatkozó elemzés során figyelembe vesz. Ezek a 4. lépés során elfogadott lényeges tények, valamint azok az 5. lépés során elfogadott tények, amelyeket a hatóság a kétség ellenére igaznak tekint. A döntéshozónak rögzítenie kell minden egyes lényeges tény vonatkozásában az elfogadás és az elutasítás okát.	☐	
MÁSODIK FÁZIS: A megalapozott félelemre/súlyos sérelem veszélyére vonatkozó elemzés			